

ע"מ 4316+4317+4318+4319+4320+4321/08

ע"מ 4316/08
 ע"מ 4317/08
 ע"מ 4318/08
 ע"מ 4319/08
 ע"מ 4320/08
 ע"מ 4321/08

בית המשפט הצבאי לערעורים
 באזור יהודה והשומרון

בפני המשנה לנשיא: סא"ל נתנאל בנישו

העוררת: התביעה הצבאית (באמצעות ב"כ סרן ניר קידר)

נגד

- המשיבים: 1. עלי שחדה עבד אלפתאח ג'עפר עאדי, ת"ז xxxxxxxxxxxx
2. ראא'ד אחמד קאסם אבו דיה, ת"ז xxxxxxxxxxxx
3. אניס מוסא חוסין אבו מאריה, ת"ז xxxxxxxxxxxx
4. אבראהים חסן מנצור צבארנה, ת"ז xxxxxxxxxxxx
5. חמזה צאלח חסני תורק, ת"ז xxxxxxxxxxxx
6. מחמד אחמד אסמאעיל עאדי, ת"ז xxxxxxxxxxxx
- (באמצעות ב"כ עו"ד אחלאם חדאד)

עררים על החלטת ביהמ"ש הצבאי יהודה (בפני כב' השופט סא"ל מאיר אסטרייכר)
 בתיקים מס' 4195/08, 4193/08, 4194/08, 4185/08, 4191/08 ו-4182/08 (בהתאמה) מיום 4.9.08
 (העררים בעניינים של המשיבים 1 ו-6 התקבלו
 העררים בעניינם של המשיבים 5-2 נדחו)

תאריך הישיבה: 8 בספטמבר 2008, ח' באלול התשס"ח

חקיקה שאוזכרה:

- [צו בדבר הכנסת כספים לאזור \(יהודה והשומרון\) \(מס' 973\), תשמ"ב-1982: סע' 1, 2, 3, 6, 7, 93](#)
- [צו בדבר הוראות בטחון \(יהודה והשומרון\) \(מס' 378\), תשל"ז-1970 - רבדים - מבוטל: סע' 93](#)
- [תקנות ההגנה \(שעת-חירום\), 1945: סע' 84, 85](#)
- [פקודת המסחר עם האויב](#)
- [פקודת מס הכנסה \[נוסח חדש\] - לא מרובד: סע' 224א'](#)
- [חוק העונשין, תשל"ז-1977: סע' 23](#)

ח

כתבי עת:

[יובל קרניאל, "אחיות פללית של תאגידים", שערי משפט, 1219 \(תשנ"ז-תשנ"ח\) ח" 335](#)

החלטה

המשיבים, כולם תושבי הכפר בית אומר, מואשמים במספר עבירות במשותף שעניינן הכנסת כספים לאזור ללא היתר ואף הכנסת כספי אויב לאזור בניגוד ל**סעיפים 2, 3 ו-7 לצו בדבר הכנסת כספים לאזור**, התשמ"ב – 1982. עפ"י הנטען בכתב האישום, המשיבים כולם בעלי משרות בהנהלת "אגודת היתומים בית אומר" (להלן: "**האגודה**"), אשר קיבלה כספים מארגונים שהוכרזו כהתאחדויות בלתי מותרות, שמקום מושבם מחוץ לאזור, ואף מקרנות וארגונים אחרים הפועלים אף הם מחוץ לאזור. כן מואשמים המשיבים כי קיימו מגע עם אויב, בכך שבהיותם בעלי משרות באגודה, זו קיימה קשרים עם אגודת הצדקה האסלאמית בחברון שאף היא הינה התאחדות בלתי מותרת הכפופה לארגון החמא"ס. המשיבים מס' 1 ו-6 הואשמו בנוסף בחברות בארגון החמא"ס ובנשיאת משרה בארגון זה, בכך שהיו חברי המג'לס שורה בכפרם. המשיב מס' 1 מואשם עוד בכך שהיה אחראי על אוסרת חמא"ס וגייס אדם נוסף לארגון החמא"ס.

יצוין עוד כי בכתב האישום שהוגש נגד המשיבים הוכללה אף אגודת היתומים בית אומר כנאשם מס' 7.

משבאה בפני בימ"ש קמא בקשת התביעה למעצר המשיבים עד לתום ההליכים, זה החליט לדחותה, תוך הנמקה קצרה לפיה העבירות המיוחסות אינן מגלמות מסוכנות הדרושה להקמת עילת מעצר. כן קבע ביהמ"ש באשר לפרטי האישום הייחודיים למשיבים מס' 1 ו-6, כי אלה מתבססים על הפללות שהתקבלו בידי הרשויות כשנתיים לפני המעצר, ולאור שיהוי זה גם הם אינם יכולים לבסס עילת מעצר.

התביעה הצבאית עוררת נגד החלטה זו של בימ"ש קמא, ומציינת כי המשיבים היו חברי הנהלה בכירים באגודה אשר קיימה קשרים ענפים ורציפים עם התאחדויות בלתי מותרות ועם גופים אחרים הפועלים מחוץ לאזור, תוך הכנסת כספים רבים בניגוד להוראות הדין. לדעת התביעה, יש לראות את המשיבים אחראים למעשה על אגודה בשני מישורים שונים. במישור הראשון, כתוצאה מפעולתם הישירה של חלק מהמשיבים כחברי וועדת הכספים של האגודה, ובמישור השני, בהתאם לסעיף 93 [לצו בדבר הוראות ביטחון, תש"ל – 1970](#), הקובע אחריות נושא משרה בתאגיד.

הסנגוריה סבורה כי יש להותיר את החלטת בימ"ש על כנה. לעמדתה, אין בסיס עובדתי מוצק לעובדת היסוד כי המשיבים היו חברי הנהלת האגודה. כן טענה הסנגורית כי האגודה לא הוצאה את מחוץ לחוק וממשיכה להתקיים בימים אלה, דבר המלמד על היעדר מסוכנות בפעילותה, המתנהלת באישור הרשות הפלשתינית ותחת פיקוחה. עוד תקפה הסנגורית את היעדרן של ראיות בדבר מספר ההעברות הכספיות שבוצעו, היקפן והמקורות המדויקים של הכספים. אף באשר ליתר העבירות שיוחסו למשיבים מס' 1 ו-6, סברה הסנגורית כי אלה אינן מגובות בחומר ראיות די הצורך.

ראיות לכאורה

התביעה מבססת את כתב האישום על שתי חטיבות ראייתיות שונות, בהתאם לנושאי האישום.

בכל הקשור להכנסת הכספים ולמגע עם האויב, מפנה התביעה לאמרותיהם של שני חברי האגודה, עדי התביעה מס' 6 ו-7. עד התביעה מס' 6, **סופיאן והאדין**, מוסר באמרותיו כי הוא משמש כמנהל האגודה, שהוקמה ע"י משרד הפנים הפלשתיני ומפוקחת על ידו עד היום. העד מוסר כי המשיב מס' 5 משמש כרואה חשבון של ביה"ס הפועל מטעם האגודה ואף כמורה. על כך הוסיף העד כי על **"צוות ההנהלה ישן, מזה שלושה חודשים סיימה את תפקידה לפקח וזה היה בהתנדבות"** נמנו המשיבים מס' 4-1 ו-6. העד מציין עוד כי המקורות הכספיים של האגודה מגוונים וכוללים ארגונים שונים ממדינת שונות כגון ירדן, כוויית, סעודיה, בריטניה וצרפת. כן מציין העד כי מתוקף תפקידו כמנהל האגודה הוא ביצע את ההתקשרויות מול הארגונים האמורים, כאשר בחלק מהמקרים הכספים הגיעו לאגודה דרך וועדת הצדקה האסלאמית בחברון.

עוד מוסר העד כי הכספים מגיעים לחשבונות בנק של האגודה או באופן ישיר ליתומים הרשומים בה. בהמשך מוסר העד כי התקציב הכללי של האגודה הוא כשלושה וחצי מיליון ש"ח והתקציב השנתי הינו כ-400-600 אלף שקלים. העד מוסר אודות פעילויות האגודה והפרויקטים בהם הייתה מעורבת. עוד נשאל העד מיהם בעלי הסמכות בנוגע לכספים של האגודה, ותשובתו הייתה כי **"יש שלושה אנשים שהם וועדת הכספים והם: מחמד אל חליל עאיד, ועלי שחאדה עאדי וראאד אבו**

דיה, וכל הכספים היו מופקדים לפי ההחלטות שלהם וכמונן בהסכמה מההנהלה של האגודה המורכבת מ-7 חברים".

עד התביעה מס' 7, מוחמד עאיד אחלייל, אשר שימש כיו"ר האגודה, מונה כחבריה את המשיבים מס' 4-1. עוד מציין העד כי המשיב מס' 5 משמש כגזבר האגודה, בתפקיד זה נושא גם המשיב מס' 1. עד זה מאשר את מקורות המימון של האגודה ואף את העובדה כי הוא משמש כחבר וועדת הכספים יחד עם המשיבים מס' 1 ו-2. העד מוסר כי תקציב האגודה השנתי מוערך בכמיליון וחצי ש"ח ועתיד להגיע לכארבע מיליון ש"ח בסיום הפרויקטים. עוד מוסר העד כי סופיאן משמש כאיש הקשר בין האגודה לאגודות הממנות מחוץ לארץ.

על כך יש להוסיף כי בידי התביעה מצויים מספר מצומצם של מסמכים המעידים על קשר מסוים בין אגודת הצדקה האסלאמית של חברון לבין האגודה. על פי מסמכים אלה קיבלה האגודה מאגודת הצדקה בחברון מוצרים לחלוקה כגון בשר ושמן זית.

יצוין עוד כי המשיבים מכחישים כל קשר לאגודה.

הנה כי כן, עדי התביעה האמורים, המעורבים באופן ישיר בהנהלת האגודה, מבססים את טיעוניהם של התביעה לפיה המשיבים הינם חברי הנהלת האגודה (זאת מלבד המשיב מס' 5 המשמש כאחד מגזבריה) המקבלת מימון כספי ממקורות שונים, ביניהם ארגוני צדקה מחוץ לארץ, חלקם ממדינות אויב וחלקם שהוכרזו כהתאחדויות בלתי מותרות.

עם זאת, אין בפנינו כל תיעוד בדבר היקפי ההעברות הכספיות האמורות, ופירוט בדבר הסכומים שהתקבלו מכל גוף וגוף. יתרה מזו, במהלך החקירה לא הובהרה דיה מהות תפקידם של חברי ההנהלה, וידיעתם אודות המקורות הכספיים לתרומות שהתקבלו ע"י האגודה. כן לא נמצאו ראיות בדבר העברות כספיות מוועדת הצדקה בחברון לאגודה, או בדבר היקף הפעילות המשותפת והקשרים של שני מוסדות אלה. אף לא הוצגו מסמכים העשויים לבסס את טענות העדים בדבר מעמדה המשפטי של האגודה ומעמדם של המשיבים בה. נוסף על כך, לא נמצאו ראיות אודות מעמדם של הארגונים התורמים הפועלים ממדינות אויב ועל קשריהם עם הרשויות באותן מדינות.

להלן נבחן את המשמעויות הראייתיות והמשפטיות העולות מהתשתית הראייתית האמורה, אך קודם לכן עלינו לפנות לבחינת הראיות בנוגע ליתר העבירות המתוארות בכתב האישום.

החלק השני של כתב האישום, שעניינו חברותם ופעילותם של המשיבים מס' 1 ו-6 בארגון החמא"ס, מוצא את מקורו, לטענת התביעה, בתשתית ראייתית שונה במקצת. בעניין זה, התביעה מפנה שוב לדבריו של עד התביעה מס' 6, המציין כי המשיבים מס' 1 ו-6 הם חברי המגילס שורה בבית אומר, האחראים על החמא"ס בכפר. יצוין כי מקור ידיעתו של העד אינו מוטל בספק, שכן הוא שימש כמתאם בין חברי החמא"ס לבין חברי המגילס שורה בכפר. אמנם, לא עולה בבירור מהאמרה הרלוונטית לאיזו תקופת זמן מתייחסת חברות זו של המשיבים במגילס שורה, ואולם,

מהקשר הדברים, לשונם ומועד מסירת האמרה, ניתן להסיק כי העד מתייחס לתקופת זמן שאינה מוקדמת משנת 2006.

על כך יש להוסיף כי בידי התביעה ראיות תומכות לחבורתם של השניים בארגון החמא"ס. לדוגמה, אמרתו של עד התביעה מס' 11 המוסר כי פנה למשיב מס' 1 וסיכם עמו כי זה האחרון ישמש כאחראי עליו ועל חבריו לאוסרה מטעם ארגון החמא"ס, כאשר פעילות אוסרה זו התקיימה בשנת 2006.

בעניין זה, מן הראוי להתעכב אף על דבריו של עד התביעה מס' 8. לגביו הפנתה התביעה לאמרה מיום 24.1.08, בה מוסר העד כי המשיבים מס' 1 ו-6 הינם חברי הנהגת החמא"ס בבית אומר. ואולם, במהלך הדיון הציגה הסנגורית אמרה נוספת של העד בה נשאל מפורשות מניין קשר העד את המשיבים לחמא"ס. תשובתו הייתה כי הוא ראה אותם משתתפים בעצרות של הארגון וכי ידוע לו שבעבר הם היו כלואים בגין פעילותם בתנועה זו. לנוכח אמרה מאוחרת זו לא ניתן ליחס משקל משמעותי לדברי העד אליהם הפנתה התביעה. יש אף למתוח ביקורת על אי צירופה של האמרה השנייה לחומר הראיות, דבר אשר היה עלול ליצור תמונה ראייתית מעוותת. יש לראות בחומרה השמטה זו ולחדד את הצורך בהצגת מלוא הראיות הרלוונטיות, ובכלל זה גם כאלה שאינן מחזקות את גרסת התביעה.

העולה מן המקובץ, כי קיימת תשתית ראייתית לכאורית להוכחת פרטי האישום 1-3 שעניינם חברותם ופעילותם של המשיבים מס' 1 ו-2 בארגון החמא"ס, בעוד לפרט האישום ה-4 לא מצאתי בסיס.

ניתוח משפטי

לאחר שניתחנו את מכלול הראיות שהוצגו ע"י התביעה, עולה הצורך לבחון את ביסוסן של העבירות המיוחסות למשיבים במסגרת פעילותם באגודה. לצורך זה עלינו לנתח, אם כי בקצרה, את העבירות לפי [הצו בדבר הכנסת כספים לאזור](#), וכן את שאלת אחריותם המשפטית של המשיבים באשר לפעולות האגודה.

הכנסת כספים לאזור ללא היתר

אין מחלוקת כי האגודה קיבלה לרשותה כספים, בהיקף לא ידוע, מארגונים שונים מחוץ לאזור, זאת ללא שהיה בידיה היתר לכך. עפ"י העדויות עליהן עמדנו, כספים אלה הגיעו לאגודה הן בהעברות ישירות לחשבונות בנק או דואר, או בעקיפין דרך וועדת הצדקה בחברון, והן דרך חלפנות כספים.

[הצו בדבר הכנסת כספים לאזור](#), תשמ"ב – 1982, מתנה הכנסת כספים לאזור וכן קבלתם ע"י תושב האזור, בהיתר. [סעיף 2ב](#) לצו מפרש כי "**לעניין צו זה קבלת כספים או הכנסתם משמעה בין קבלה או הכנסה ע"י האדם עצמו ובין ע"י אחר, במישרין או עקיפין**".

כן קובע הצו חובת הצהרה גם במקרה בו כסף הועבר לאזור בהעברה בנקאית (ראה [סעיף 6א](#) ו-[I](#) לצו).

[סעיף 7](#) לצו קובע סנקציה עונשית למי אשר קיבל כספים מחוץ לאזור או הכניסם לאזור או נמנע מהצהרה כאמור בניגוד להוראות הצו.

כאשר מקורם של הכספים ב"אויב" כהגדרתו בצו, אזי הצו מתנה את הכנסתם לאזור לא רק בקבלת היתר, אלא אף במסירתם לקרן מיוחדת לפיתוח האזור שתוקם ע"י המפקד הצבאי.

לית מאן דפליג, כי האגודה קיבלה לידיה כספים מבלי שפנתה בבקשה לקבלת היתר. כספים אלה הגיעו לרשותה בדרכים האמורות ממקורות מחוץ לאזור. אשר על כן, יש לקבוע כי האגודה עברה לכאורה עבירה של הכנסת כספים לאזור ללא היתר.

מכאן כי ספק בעיניי אם לאור התשתית הראייתית שהונחה ע"י התביעה הצבאית בתיק זה, ניתן לבסס עבירה של הכנסת כספי אויב לאזור בכל הנוגע לארגונים שלא הוכרזו.

שאלה נוספת הדורשת התייחסות ולו ראשונית, נוגעת לטענת התביעה כי קבלת כספים שמקורם בארגונים שפורטו בפרט החמישי לכתב האישום שהוכרזו כהתאחדויות בלתי מותרות ע"י המפקד הצבאי בהתאם ל**תקנות 84 ו-85 לתקנות ההגנה (שעת חירום)**, 1945, מהווה עבירה של הכנסת כספי "אויב" לאזור. לצורך ההכרעה בשאלה זו, יש להניח כי ההכרזות האמורות נבעו מהסיכון הביטחוני אותו מציבים הארגונים הנ"ל, ועל כן, רגליים לסברה כי יש לכלול אותם בהגדרת "אויב" שב**סעיף 1 לצו בדבר הכנסת כספים לאזור**, המכילה את המונח "אויב" גם על "ארגון עוין" כהגדרתו בצו בדבר איסור אימונים ומגע עם ארגון עוין מחוץ לאזור, תשכ"ט – 1969, היינו "**אדם או חבר אנשים שמטרתם לפגוע בביטחון הציבור, בכוחות צה"ל או בקיום הסדר הציבורי בישראל או באזור המוחזק ע"י צה"ל**".

לאור האמור, מוכן אני להניח בשלב זה של ההליכים, כי קבלת הכספים מהקרנות המפורטות בפרט האישום החמישי עשויה להוות לכאורה עבירה של הכנסת כספי אויב לאזור, כאשר אין ספק כי השאלה האמורה תתברר לעומקה בדיון העיקרי. עם זאת, טוב הייתה עושה התביעה הצבאית אם הייתה מסירה ספקות בעניין זה באמצעות הצגת חוות דעת המפרטת את הקשר של הקרנות לפגיעה בביטחון האזור.

שאלה נוספת אותה מצאתי לעורר נוגעת לחלק מהכספים שהגיעו מארגונים הפועלים ב"מדינות אויב", כגון כווית וסעודיה. אמנם, התביעה לא כללה בכתב האישום עבירה של הכנסת כספי "אויב" בנוגע לכספים אלה, ואולם, לנוכח הדברים אותם אפרט להלן באשר לעילות המעצר, דומני כי אין מנוס מהתייחסות קצרה אף לשאלה זו. בעניין זה, מצאתי לציין כי אינני משוכנע שהגדרת "אויב" ב**סעיף 1** לצו הנ"ל סובלת פרשנות שתכלול כספים שהתקבלו כאמור כ"כספי אויב".

אכן, הגדרת "אויב" הינה רחבה ביותר וכוללת כל רשות או תאגיד של צד המקיים מצב מלחמה נגד ישראל וכל גוף הכפוף לצד כאמור או הנתמך על ידו בין למישרין ובין בעקיפין. ברם, מהות הקשר בין הארגונים הפועלים מכווית ומסעודיה מהם התקבלו כספים עם רשויות אותן מדינות לא הוכחה. משכך, הם אינם עונים להגדרת "ארגון עויין".

נשאלת השאלה האם עצם מושבם של גופים אלה ב"מדינת אויב" הופכת אותם מיניה וביה לרשות, תאגיד או גוף הפועל מטעם צד לוחם. לטעמי, התשובה לשאלה זו שלילית. על אף ההגדרה הרחבה הכלולה [בסעיף 1 לצו בדבר הכנסת כספים לאזור](#) כאמור, נדרשת הוכחת תלות או קשר בין ארגון פרטי לבין המדינה על מנת לכלול ארגון זה בהגדרת צד לוחם (והשווה את הגדרת "אויב" כאמור להגדרת "נתין אויב" [בפקודת המסחר עם האויב](#), 1939, שאינה מסייגת את ההגדרה בתלות עם הצד הלוחם). בדומה לאיסורים שנקבעו בצו בדבר אימונים ומגע עם האויב מחוץ לאזור הנ"ל, תכלית איסור הכנסת הכספים הינה מניעת קיומם של קשרים עם גופים הפועלים נגד ביטחון האזור או נגד מדינת ישראל. מכאן כי יש ליחד את דרישת הפקדת כספים המגיעים מ"מדינות אויב" בקרן לפיתוח האזור, לכספים המתקבלים מגופים הקשורים לאותו מצב לחימה ולא לכלל הכספים המועברים באופן פרטי מאותן מדינות לאזור, לגביהם די בפקוח המתקיים כתוצאה מחובות הדיווח וקבלת ההיתרים הקבועים בצו.

פרשנות אחרת של הסעיף תוצאתה תהיה איסור מוחלט על העברות כספיות ממדינות המקיימות מצב מלחמה עם ישראל לתושבי האזור, ובדרך זו יצירת איסור פלילי גורף, תוך כדי פגיעה בלתי סבירה באזרחי האזור המקיימים קשר פרטי תמים עם תושבי אותן מדינות או גופים הפועלים בהן.

אחריות נושא משרה בתאגיד

כפי שהובהר לעיל, התביעה הצבאית מבקשת להשתית את אחריותם של המשיבים לעבירות על [סעיף 93](#) לצו בדבר הוראות ביטחון, תש"ל – 1970, הקובע כהאי לישנא:

"נתחייב בדין תאגיד בעבירה על תחיקת בטחון או על הדין יראו כל אדם שהיה בזמן העבירה מנהלו או פקידו של תאגיד כאשם באותה עבירה אלא אם יוכח שהעבירה בוצעה בלא ידיעתו או שהוא נקט בכל האמצעים הסבירים למניעת ביצועה."

מעיון [בסעיף 93](#) עולה כי הוראותיו נפרשות על שני תחומים נפרדים. ראשית, הסעיף מרחיב את גדרי האחריות הפלילית על בעלי תפקיד בתאגיד הנעדרים את היסודות הדרושים ככלל להטלת אחריות פלילית, היינו, מעשה או מחדל (יסוד עובדתי) ומחשבה פלילית (יסוד נפשי). שנית, הסעיף מעביר את נטל ההוכחה אל כתפי הנאשם, הנדרש על מנת להיפטר מאחריות, להוכיח אי ידיעה או נקיטת אמצעים סבירים למניעת העבירה (ובאשר לשאלה האם יש לסווג סעיף זה כמטיל אחריות קפידה ראה הדיון שהתעורר בביהמ"ש העליון בקשר [לסעיף 224 א' לפקודת מס הכנסה](#), לה יסודות דומים [ברע"פ 26/97 לקס נ' מדינת ישראל](#), פ"ד נב (2) 673, כאשר יש לזכור כי בדין האזור

אין משמעות עונשית לסיווג זה של האחריות הפלילית בניגוד לדין בישראל בעקבות הוראת סעי', 22 [לחוק העונשין](#) כפי שתוקנה בתיקון 39).

אלא שכתנאי מקדמי להטלת אחריות כאמור, נדרש כי התאגיד מבצע העבירה חויב בדין. בעניין זה, אעיר כבר כעת כי לגישתי ניתן להעמיד לדין את האורגנים של התאגיד במקביל לתאגיד עצמו, ואין בלשון הסעיף כדי לחייב הרשעת התאגיד תחילה (וראה בעניין זה י' קרניאל, להלן).

אשר על כן, נדרשים אנו לבחינת שאלה מקדמית נוספת בדבר האפשרות להרשיע את האגודה כתאגיד, שהרי בניגוד לקבוע [בחוק העונשין](#) הישראלי ([סעיף 23](#)), אין בנמצא בתחיקת הביטחון סעיף המגדיר את אחריותו הפלילית של תאגיד באזור. כמו כן, לא נמצאה הגדרה ל"תאגיד".

בעניין אחרון זה נראה כי דרכנו קלה, שכן ניתן להזדקק להגדרה המקובלת בלשון העברית למונח זה. כך מוגדר לדוגמא "תאגיד" במילון אבן שושן כ-"**חברה או חבר אנשים שהתאגדו יחד לוגף משפטי**". הגדרה זו תואמת את פסיקת ביהמ"ש העליון הישראלי בכל הקשור לאחריותה בפלילים של אישיות משפטית, ועל כן, דומה כי מתאימה היא אף לדין האזור.

אשר על כן, נשאלת השאלה האם גם ללא נורמה חוקית מוגדרת, ניתן להרחיב את האחריות הפלילית גם על אישיות משפטית שאינה בן אנוש, ועל כן, נטולת אפשרות לבצע בעצמה מעשה עבירה ואף לגבש מחשבה פלילית.

סוגיה זו זכתה להתייחסויות רבות הן בפסיקה והן במאמרים אקדמאים (ראה מאמרו המסכם של י' קרניאל, [אחריות פלילית של תאגידים](#) [שערי משפט א](#) (תשנ"ח) 335). למען ההכרעה בעררים שבפניי, די אם נציין כי הגישה הרווחת במשפט הישראלי בטרם נחקק [סעיף 23](#) הנ"ל, הכירה באפשרות להטיל אחריות פלילית אישית על תאגיד על יסוד תורת האורגנים, לפיה אחריות התאגיד נקבעת עפ"י מעשיהם ומחשבתם של האורגנים בו (ראה [ע"פ 3027/90, חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מה\(4\)364](#)). בהמשך, גישה זו קנתה לה אחיזה בחקיקה עת נחקק [סעיף 23](#) הנ"ל (סעיף שנחקק בשנת 1994 ונשאר בתוקף גם לאחר תיקון 39).

מכאן נגזרת המסקנה כי הדין הישראלי הכיר באפשרות להטיל אחריות פלילית אישית על תאגיד כיציר הפסיקה וללא עיגון בחוק. משכך, אין מניעה לקבוע כי גם באזור ניתן יהיה להרשיע תאגיד בפלילים מכוח פסיקה.

אין מחלוקת כי האגודה הינה גוף משפטי מאוגד שנרשם כדין ברשות הפלשתינית לה נתונה סמכות זו. כפי שהובהר לעיל, העברות הכספים מחוץ לארץ ללא היתר בוצעו ע"י נושאי משרה בכירים באגודה, בראשם עד התביעה מס' 6.

מכאן, כי לאור פוטנציאל ההרשעה בפניו נתונה האגודה בשל מעשי אורגניה, הרי שניתן לכאורה להטיל אחריות פלילית נגזרת גם על נושאי המשרה בה על יסוד [סעיף 93](#) הנ"ל.

ודוק, בגדרי [סעיף 93](#) מנהל או פקיד של תאגיד ישא באחריות פלילית גם מקום בו לא נתמלאו לגביו יסודות העבירה. על רקע האמור, אין ספק כי הרחבה זו של האחריות הפלילית אינה נטולת

קושי (ראה קרניאל לעיל, עמ' 347), ואולם, יש בה לסייע באכיפת איסורים פליליים, להמריץ את הדרג הניהולי לגלות מעורבות ולהתריע מפני התנהלות המבוססת על עצימת עיניים באשר לנעשה בתאגיד.

סיכום עד כאן

העולה מדברינו דלעיל, כי על בסיס הראיות הקיימות בשלב זה יש בסיס לטיעוני התביעה באשר לביצוע עבירות של הכנסת כספים וכספי אויב לאזור ללא היתר ע"י האגודה באמצעות אורגניה. לאור זאת, ולאור העובדה כי קיימות ראיות לכאורה לפיהן המשיבים שימשו כחברי הנהלת האגודה או כגזברה, קיים סיכוי להרשעתם בהתאם ל**סעיף 93** הנ"ל.

כל זאת, להבדיל מאחריות ישירה על יסוד תפקידיהם של המשיבים באגודה, בין כגזברים ובין חברי וועדת הכספים (כפי שפורט לעיל), לגביה כאמור אין מתקיימת תשתית ראייתית בעלת פוטנציאל הרשעה, שכן לא נוהלה חקירה מינימאלית בסוגיה זו והעדים לא נשאלו בדבר ידיעתם של המשיבים באשר למקורות המימון.

נוסף לכך, יש לקבוע כי קיימות ראיות לכאורה לחברותם ופעילותם של המשיבים מס' 1 ו-6 בארגון החמא"ס ובמג'לס שורה של ארגון זה בבית אומר. בעניין זה, נציין עוד כי יש לייחס חברות זו עד ליום המעצר, שכן, נוכח הכחשתם הגורפת של המשיבים חלה חזקת המשך החברות כפי שנקבעה ב**עד"י איו"ש xx/00**, **קוואסמה נ' התוב"ץ**.

משהכרענו בדבר קיומן של ראיות לכאורה, נפנה עתה לבחינת קיומה של עילת מעצר.

עילת מעצר

שאלת קיומן של עילות מעצר בתיק זה, ובראשן עילת המסוכנות לה טענו הצדדים, אינה פשוטה כלל ועיקר, זאת במיוחד בנוגע למשיבים מס' 2-5, מאחר שחברותם של המשיבים מס' 1 ו-6 במג'לס שורה של החמא"ס בכפרם כאמור, מקימה ללא ספק חזקת מסוכנות שלא מצאתי טעם לסטות ממנה.

פסיקת בימ"ש זה הכירה במסוכנות הטמונה בפעילות הומניטארית וכלכלית הקשורה להתאחדויות בלתי מותרות ולארגוני טרור (**ע"מ 3437/06**, **חמידאת נ' התוב"ץ**, ע"מ 4394/07, **התוב"ץ נ' חודרוג'**). כך קבענו בשורה של הלכות כי חברות באגודות צדקה או מוסדות פילנתרופיים אחרים הפועלים מטעם החמא"ס, עשויה ללמד על מסוכנות ולהביא למעצר עד תום ההליכים (**ע"מ איו"ש xxxx/05**, **התוב"ץ נ' סלאטנה**, והשווה **ע"מ 2121/07**, **מצלח נ' התוב"ץ**, וראה גם **ע"מ 3509/07**, **התוב"ץ נ' חסן**). כן קבענו באופן קונסיסטנטי כי הזרמת כספים המיועדים לארגוני טרור לאזור אף היא מקימה חזקת מסוכנות (ראה לדוגמא **ע"מ 3197/06**, **עוואנמה נ' התוב"ץ** וכן **ע"מ 4705/07** **חאמד נ' התוב"ץ**).

כך גם נקבע בפסיקה עקבית של ביהמ"ש העליון (ראה [בש"פ 7223/03](#), מחאג'נה נ' מדינת ישראל, [בש"פ 3552/05](#), עבידאת נ' מדינת ישראל וכן [בש"פ 854/07](#), אבו דקה נ' מדינת ישראל, תק-על 2007 (1) 3013 והפסיקה המובאת בו).

הרציונאל העומד מאחורי קביעותינו דלעיל ברור. לפיו, ההתמודדות מול ארגוני טרור מחייבת טיפול הוליסטי בכל רכיבי פעילותם, ואף פגיעה רחבה ככל הניתן בתשתית הכלכלית העומדת מאחורי ארגונים אלה.

וכך באו הדברים לידי ביטוי בעניין עוואנמה הנ"ל:

"הלכה ידועה היא כי פגיעה יעילה בארגוני הטרור, אשר זרועותיהם השונות פרוסות על פני מגוון רחב של פעילויות, מחייבת נקיטת צעדים אינטנסיביים נגד הרבדים השונים המבססים את אחיזתם של הארגונים האמורים בנעשה באזור.

אשר על כן, קבענו לא אחת, כי לא רק פעילות צבאית גרידא תזכה להתייחסות מחמירה, אלא אף כל אופני הפעילות אשר מאחוריהם עומדות התאחדויות בלתי מותרות, גם אם אלה נושאות אופי אזרחי. יתרה מזו, התמודדות יעילה מחייבת פגיעה נרחבת במעגלי הסיוע והתמיכה המוענקים לארגוני הטרור. בתוך אלה נועדה חשיבות עליונה להשרשת התשתית הכלכלית העומדת מאחורי ארגוני הטרור, אשר בלעדיה אלה היו נותרים ללא פעילות, ללא תמיכה, וללא חיות כלל."

על רקע זה, יש אף לקבוע כי פעילות המסוגלת להביא לחיזוק השפעתו של ארגון טרור על האוכלוסייה וביסוס כוחו בציבור, יש בה ללמד על מסוכנות.

מכאן אף קבענו כאמור, כי חברות בארגוני צדקה שהוכרזו כהתאחדויות בלתי מותרות על רקע קשריהן עם ארגוני טרור, אף היא עשויה ללמד על מסוכנות.

עם זאת, פסיקתנו הדגישה את הקשר ההדוק המתקיים בין אותם ארגונים הומניטאריים לבין ארגוני הטרור כבסיס עליו מושתתת חזקת המסוכנות. הוא הדין בכל המקרים בהם הוכנסו כספים לאזור, בין אם עבור ארגוני הטרור באופן ישיר, ובין אם הכספים יועדו להתאחדויות בלתי מותרות הפועלות בזיקה הדוקה לאותם ארגונים. זהו לדוגמה המקרה שאירע [בש"פ 6506/07](#), קורד נ' מדינת ישראל, תק-על 2007 (3) 3999, אליו הפנתה התביעה בדיון הנוכחי.

נשאלת, על כן, השאלה האם במקרה דנן, בו לא הצביעה התביעה על קשר כלשהו בין האגודה לבין ארגון טרור הפועל באזור, מתקיים הרציונאל האמור.

דומני כי לא ניתן לתת תשובה אחת לשאלה האמורה.

מחד גיסא, ללא הוכחת קשר בין ארגון שמטרותיו ופעילויותיו מסכנות את ביטחון האזור לבין אגודה העוסקת בפעילות הומניטארית מבורכת כשלעצמה, ככלל, איני רואה ביצוע עבירות על [הצו בדבר הכנסת כספים לאזור](#) כמלמד על סיכון ביטחוני ברמה המקימה חזקת מסוכנות.

בל נשכח כי במציאות המודרנית העברות כספים ממדינה למדינה הפכה לגורם מרכזי בכלכלה ולפעולה פשוטה לביצוע. אשר על כן, גם כאשר ניסיתי לברר במהלך הדיון האם הפעילות הבנקאית הענפה המתקיימת באזור מבוצעת תוך פיקוח של המפקד הצבאי וקבלת היתרים כנדרש, לא ניתנו תשובות מספקות. כן איני בטוח כלל ועיקר כי כל חלפני הכספים, או משרדי העברות כספים באמצעות הדואר הפועלים באזור, מחזיקים בהיתר מטעם המפקד הצבאי. על יסוד ההנחה האמורה, שכאמור לא נסתרה, יש לקבוע כי אי אכיפה בתחום זה עומדת בסתירה לגישת התביעה המבקשת לראות מסוכנות בכל העברת כספים משמעותית כאמור.

מאידך גיסא, לא יעלה על הדעת כי נותר אמצעי מימון קל ונגיש זה פתוח לרווחה בניגוד גמור לקביעותיו של המחוקק, ובכך, נאפשר הזרמה בלתי מבוקרת של כספים אשר חלקם ינותבו לפעילות המנוגדת לביטחון.

אשר על כן, נראה כי המבחן לקביעת מסוכנות הזרמת הכספים אל האזור תלוי בראש ובראשונה במטרה לשמה מועברים הכספים, בזיקה המתקיימת בין מטרה זו לפגיעה בביטחון, ובהיות מוסרם ומקבלם. כן ייבחן אף היקף הכספים המועברים, אם כי בעניין זה נדגיש שככל שתוכח זיקה הדוקה יותר לארגון טרור או לפגיעה בביטחון, תגבר הנטייה לראות מסוכנות גם בהעברת כספים בהיקף קטן יחסית.

על יסוד דברים אלה, יש לקבוע כי מקום בו הכספים מיועדים לפעילות תומכת טרור או לפעילות המבוצעת במסגרת התאחדויות בלתי מותרות, תתקיים חזקת מסוכנות, בנוגע לא רק למעביר הכספים, אלא גם למקבלו.

כך גם יעלה כאשר עיקר מקורות המימון של גוף שלא הוכרז מצויים בארגונים שהוצאו אל מחוץ לחוק או בכספי "אויב" כהגדרתם בצו. זאת לנוכח העובדה כי קיומה של מערכת קשרים עניפה בין מקבל הכספים לבין התאחדות בלתי מותרת, אף היא עשויה להביא לחיזוק כוחה של אותה התאחדות, ומכאן ללמד על מסוכנות, בבחינת "בעל המאה הוא בעל הדעה".

טול לדוגמה מקרה בו ארגון טרור מוכרז אשר מושבו מחוץ לאזור, מעביר כספים לאדם פרטי או לתאגיד בניגוד ל[צו בדבר הכנסת כספים לאזור](#). במקרה כגון דא מתבקשת המסקנה כי העברת כספים זו בכוחה לחזק את כוחו של הארגון באזור ולהרחיב את השפעתו, תוצאות המנוגדות לחלוטין לצורכי הביטחון. מקבל הכספים מסייע, על כן, ליצירת סיכון ביטחוני לא מבוטל, ומכאן נגזרת מסוכנותו עד כדי הצדקה למעצר עד תום ההליכים.

בחינת המסוכנות במקרה שכזה צריכה להיעשות תוך שכלול הגורמים המצביעים על הסיכון הביטחוני העולה מקבלת הכספים בהיבטים רחבים.

כך, יידרש ביהמ"ש כאמור לשאלת היקף הקשרים בין הארגון האסור המממן מחוץ לאזור לבין הגוף המקבל. ככל שקשרים אלה יהיו הדוקים יותר, הן באשר לגובה הסכומים המועברים ולאחוז המימון מתוך כלל תקציב הגוף המקבל, והן באשר למידת ההשפעה של הגוף המממן על קביעת סדר היום והפעילות של הגוף הממומן.

לסיכום, נאמר כי ניתן לראות מסוכנות עד כדי יצירת חזקה לצורכי מעצר בהעברת כספים לאזור, אך במקרה בו הוכחה זיקה משמעותית לפעילות העשויה לסכן את ביטחון האזור במובן הרחב, ובכלל זה כאשר מוסר הכספים או מקבלן הינו התאחדות בלתי מותרת בהתאם להכרזת המפקד הצבאי.

מובן כי, לצד שיקולים עקרוניים אלה, שומה עלינו לבחון אף את הנסיבות הפרטניות של מבצעי העבירה.

כך בהקשר למקרה הנוכחי, יש לתת משקל לידיעתם ולמידת מעורבותם של המשיבים בנעשה באגודה, ובפרט בכל הקשור למקורות המימון שלה. מובן כי כשם שאחריותו של הנאשם המעורב באופן אישי ובידיעה מלאה בקבלת כספים בניגוד לחוק, שונה מזו של דירקטור חסר ידיעה בתחום זה, הנושא באחריות מכוח תפקידו, כך גם תיגזר הערכת מסוכנות שונה בהתאם למידת המעורבות של הנאשם בעבירה.

ודוק כשם שלעיתים קרובות אחריות בעל מעמד בכיר בארגון האמון על קביעת מדיניותו, אינה נופלת מזו של מבצע מדיניות זו בפועל, ייתכן כי תקבע עילת מסוכנות אישית מקום בו יוכח כי דרג ההנהלה בארגון הטוה את המדיניות שהביאה לביצוע העבירות בפועל ופיקח עליה, גם אם באופן כללי. והכל תוך בחינה קונקרטית של נסיבות העבירה והעברייני כאמור.

מן הכלל אל הפרט

כפי שהובהר לעיל, במקרה דנן האגודה קיבלה כספים אשר מקורם בארגונים שהוכרוזו כהתאחדויות בלתי מותרות, כאלה הפועלים באזור כוועדת הצדקה בחברון, וכאלה אשר מקום מושבם מחוצה לו כקרן אינטרפל, אגודת הסיוע האסלאמית העולמית וקואליציית הצדקה.

אלא שהיקפי העברות מארגונים אלה לא הובהרו כלל, ומכאן כי לא ניתן ללמוד דבר וחצי דבר על מידת הקירבה המתקיימת בין האגודה לבין ארגונים אלה. אף מערכת הקשרים בין ההתאחדויות הבלתי מותרות המנויות לעיל לבין האגודה לא הובהרה דיה. כמו כן, אין בפנינו מידע בדבר היקף הכספים שהועברו ומידתם בתקציב הכולל של האגודה.

לנוכח האמור, לא ניתן לקבוע כי קיימת זיקה הדוקה בין הארגונים האמורים לבין האגודה, מכאן כי אין לראות מסוכנות מיוחדת לביטחון האזור בהעברות הכספים המיוחסות בכתב האישום.

זאת ועוד, על אף שקשה לקבל שהמשיבים, שהיו בעלי תפקידים בכירים ביותר באגודה ואף חלקם שימש כחבר בוועדת הכספים, לא היה מודעים למקורות הסכומים הנכבדים שהגיעו לאגודה, אין מנוס מהקביעה כי חקירת המשטרה בנקודה זו לוקה בחסר. על כן, בענייננו נעדרת

תשתית ראייתית הולמת לקביעה פוזיטיבית בדבר ידיעת המשיבים, להבדיל מהחזקה העולה מסעיף 93 הנ"ל.

יתרה מזו, כפי שהובהר, במסגרת חומר הראיות הקיים נותר ספק באשר לכהונתם של המשיבים כחברי הנהלת האגודה כיום, עובדה אשר יש בה להשפיע באופן ישיר על הערכת מסוכנותם אם ישוחררו.

לנוכח האמור, יש לקבוע כי בנסיבות המקרה הנוכחי, בהעדר פרטים ממשיים בדבר היקף הזיקה בין האגודה לבין ההתאחדויות הבלתי מותרות מהן קיבלה מימון כלשהו, ובשים לב לנסיבותיהם האישיות של המשיבים, אין מתקיימת עילת מסוכנות כתוצאה מהעבירות המיוחסות להם על רקע פעילותם באגודה, בוודאי לא כזו השוללת הזדקקות לחלופה.

שונה הוא המצב בכל הקשור למשיבים 1 ו-6, אשר כאמור לגביהם קיימת תשתית ראייתית לכאורית לחברות ונשיאת משרה בארגון החמא"ס. חברות זו, אין ספק כי מקימה עילת מסוכנות. בעניין זה אדגיש כי, בניגוד לקביעתו של בימ"ש קמא, לא התרשמתי שחל שיהוי משמעותי בפתיחת החקירה, עד כדי שלילת קיומה של מסוכנות כאמור.

סוף דבר

לנוכח מסקנותיי דלעיל, הנני מקבל את עררי התביעה בעניינם של המשיבים 1 ו-6, אשר ייעצרו עד לתום ההליכים המשפטיים נגדם.

יתר המשיבים יוכלו להשתחרר בהתאם לתנאים שנקבעו על ידי בימ"ש קמא.

ניתנה היום, 10 בספטמבר 2008, יי באלול התשס"ח, בלשכה. מזכירות ביהמ"ש תעביר העתק החלטה זו לידי הצדדים.

נתנאל בנישו 54678313-4316/08

המשנה לנשיא

רמ"שית: שי + ער

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה